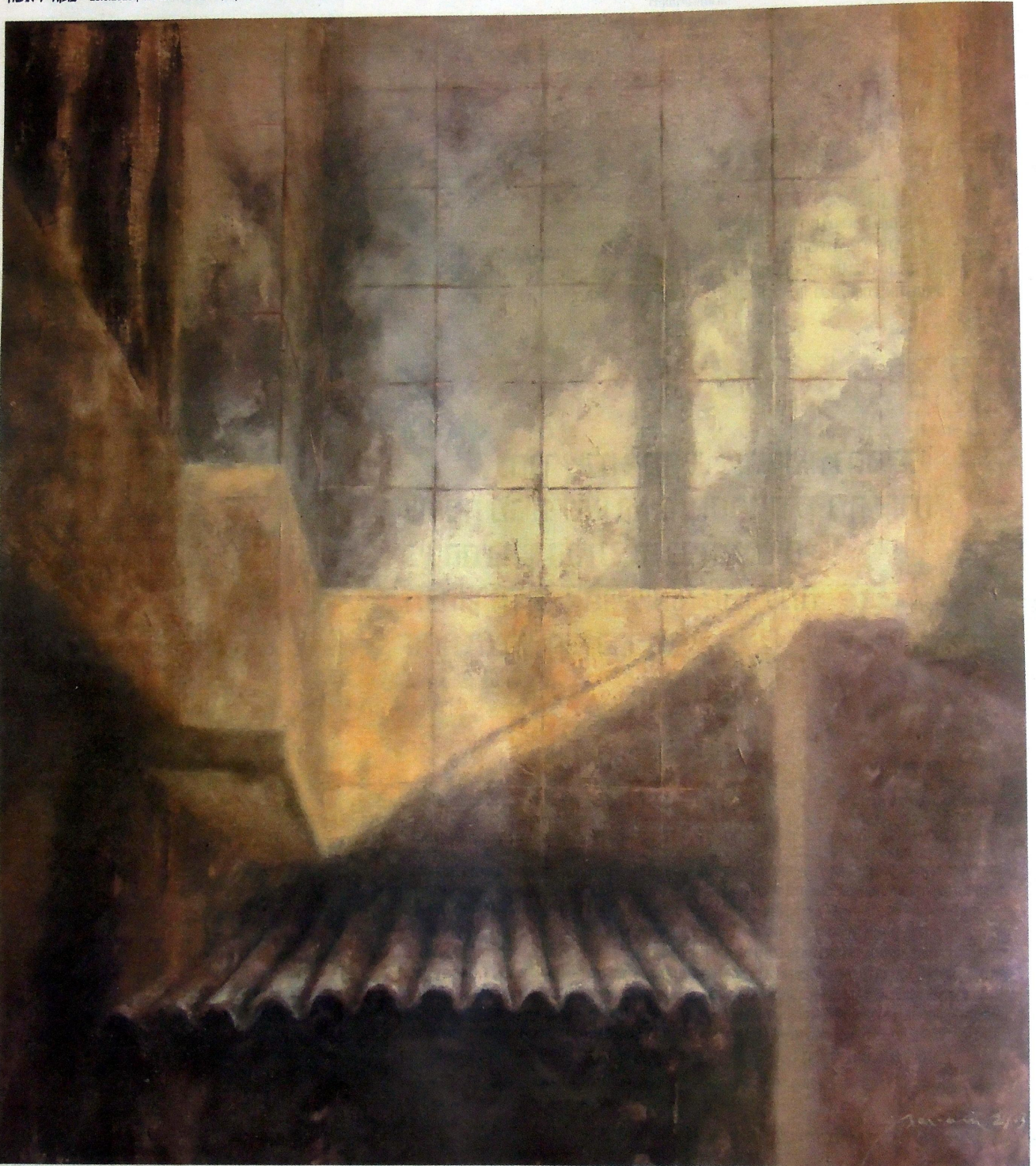

שבת

מוסף לתורה, הגות, ספרות ואמנות
גיליון 1350 | פרשת חוקת | ד' בתמוז תשפ"ג | 23.6.2023 | מקור ראשון

16 > ציוריה של **סילביה ברעם** מתעדים את יופייה של ירושלים הממשית, על רחובותיה ובנייניה

22 > רשימותיו וסיפוריו של **עוזי וייל** כונסו לספר השולח איתותים משנות התשעים

מתוך הסדרה פלורנטין IV, פחם טבעי על נייר, 2019

צויריך (שגם בצניעותם שבפרומט ובנושא יש משום תפילת יחוד), אני מעדיף לשתוק מול צויריך". חלק מן הרישומים בתערוכה מתארים פנים של בית במבט מרוחק מן החוץ, כך שאצל הצופה נוצרת תחרות בין הרישומים של דמויות אדם, ערות מצמררת לתחושות הפרישות והריחוק שכפתה עלינו הקורונה.

הנחת הצבע הראשונית מתרחשת בחוץ, באוויר החופשי, אולם עיקר העבודה נעשית בסטודיו. שם הקירות, הפתחים והחלונות זזים ומשנים צורה בתהליך מטמורפוזי, ומבטאים את נפש האמנית.

"תמיד זה מתחיל באהבה מבט ראשון", אומרת ברעם. "השטוסות בשטה מביאה אותי לגילוי מראות שהם לא בהכרח 'צויריים'. דווקא בנוף העירוני המור זנה, זה שרוב בני האדם לא היו מתעכבים ומתלהבים ממנו, אני מוצאת השראה ומקום לצמות. אבל זוהי רק התחלת התהליך. אני חוזרת לסטודיו עם מחברות סקר צה מלאות בניסויים, שבהם כחנתי קומפוזיציה, זוויות מבט, מפגש של מבנים ושל ירק. הסקיצות מוותרת רפס רנס בלבד של המקום, שכונה או פנים-חזר, שממנו אני בונה את המוטיבים. בתהליך העבודה על פני הבד, לוח העץ או הנייר, הכול משתנה".

בסטודיו היא מזוהה ומשנה, מסיבה ומסיבה, מעמך עמית ומאירה, כפי שהיא רואה בעיני רוחה. היא מתחלת את הגבול העדין שבין גילום המציאות החיצונית האת-נטית על פני הבד, ובין הפנמתה בתודעת האמנית.

המכחול החליף את הכינור

תהליך העבודה על ירושם או על ציור הוא ארוך, לעיתים מייגע, מרובד בעברה של שעות רבות ורצור פתח, ימים שלמים ולעיתים חודשים. ברעם מספרת כי שעות ספורות לפני פתיחת התערוכה היא עדיין ניצבה מול חלק מן הצוירים הרישומים, מעמעמת כתם צבע, מדגישה בעדינות קו או צורה.

את מקורם של כוח הרצון, ההתמדה והנכונות להד תמורה עם בעיות שצצות לאורך היצירה, מזהה ברעם בשנות ילדותה בארנגטניה, כאשר אביה, תעשיין וכנר חובב, ייעד אותה ואת אחותיה לקריירה בתחום המוזיקלי. קדו. "עוד לפני שנולדתי, אבי ייעד אותי להיות כנרית. הוא חשב שה איריאלי עמורי ועבור אחותי לפתח קריירה במוזיקה, וכיוון שאנו להעמיק במוזיקה קאי מרית, הכלי שנבחר עמורי היה כינור, לאחותי הבכורה פסנתר, ולאצמעי – צ'לו. כך יצרנו את הטריו, ובנינו

מתוך הסדרה קירות וקולות V, שמן על פשתן, 2017

בגלריה רוטשילד בתל אביב. ברעם, ציירת ישראלית מוערכת, ילידת ארנגטניה, מוכרת בזכות צויריה ורי שומיה המופלאים, המשלבים בין הפשטה לריאליזם, בין דמיון למציאות ובין ערפל לאור. היא מתמקדת בצוירי נוף טבעי ואורבני, ולוכדת במכחולה את הקסם והיופי העצורים בהם.

במהלך השנתיים של משבר הקורונה, ניצבה ברעם מול כן הצויר בכריות מוחלטת, תחת שמש קופחת או בקור מקפיא, ברחובותיה של שכונת נחלת-אחים הררר שלמית ובשכונת פלורנטין התל-אביבית, נראית-לא נראית ומתמוגת עם השכונה. בצויריה נשמעים הקר לוח הבוקעים מתוך קירות הבתים והמטיח המתקלף, מהסדקים שבקירות ומהמרפסות הישנות. והכול עטוף באור רך הממס את הדימויים ועמיק להם גופך קסום ומיסטי.

במכתב ששיגר לאמנית, הטיב ר"ר גרעון עפרת לתאר את האווירה הייחודית בצויריה: "האור זוהר על האבן והקיר, האור כאילו חושף הכל ומגלה, אלא שהאמנת היא שהאור צורב הכל, מתוך את הכל ומותירנו עם מלוא תאותנו בעיני רוחנו. והקולות? דומני שהקולות נאלמים מתחת לדומייה הגרולה, דומיית הקרש. השבתי לי על כל הדברים הללו, וגם על הגוונים העכורים המטורחיים ברבי-שבבתיית כמי שנושאים מסר של הסתרה שבגילוי. אך ככל שהרבותי לרדוד ברושם העמוק שהותירו בי

בוש וגרם מדרגות, בבעת שאול, 2021 פחם טבעי על נייר, 2019

להאיר את העיר

מתוך מראות היום-יום, הציירת סילביה בר-עם לוכדת את יופייה המסתורי של העיר. יצירתה עוטפת באור רך את הטיח המתקלף ואת הסדקים בקירות, ומעניקה למתבונן חוויה רוחנית / אביבה וינטר /

ביום סגרירי ועגמומי בחורף 1965, עלתה משפחת שריג המיתולוגית מקיבוץ בית-השיטה לירושלים, כדי להביא את סבתה למנוחת עולמים. "כשהגענו לשער הגיא, ולאורך כל העלייה לירושלם, השמש הבהיקה בין העצים וקשת אדירה חיבקה את השחקים, מקצה עד קצה", סיפרה לימים אימו של המשורר והמלחין יוסף שריג ו"ל, שנהרג במלחמת יום הכיפורים. "בשמיים נקרעו היכלות של טורקוז וזרחים באור אדיר. עצי האורן, משני צידי הכביש, נדלקו ברי בראות הילומים. פתאום פגשו עיניי בעיני יוסף. ראיתי בהן מבט רוגש בעונג אין קץ".

את הדיגע המופלא הזה תיאר שריג בשיר המיסטי "אור וירושלים", שאותו כתב והלחין לכבוד יום ירר שלים החמישי בשנת 1972, פחות משנה לפני נפילתו בקרב: "דאיני עיר עוטפת אור/ והיא עולףה בשלל צבעי הקשת/ והיא נוגנת פי פנבל העשור". השיר היפהפה העניק השראה לתערוכה חדשה של הציירת הירושלמית סילביה בר-עם, המוצגת בימים אלו

לנו רפרטואר שאותו ניגנו בקונצ'רטים ובתחילת רינות ברחבי ארגנטינה ומחוצה לה."

על אף ההתמסרות של ברעם לתחום הנגינה, דווקא חיידק הצירור הוא שפעפע בה ולא נתן לה מנוח. היא החלה לצייר בסתר רישומים רבים, שאותם החביאה מתחת למיטתה. בשל מחסור בחומרים מצאה עצמה מציירת על חלקים אחרים של לחות שנה ועל חומרים מזדמנים אחרים. בנערותה החלה להשתתף בחוגי ציור, אך משאביה העיקריים היו נתונים עדיין למוזיקה.

כשהייתה בת 16 החליטו הוריה לעלות ארצה, גם בשל חששם מהתבוללות. ברעם נרשמה ללימודים באקדמיה למוזיקה באוניברסיטת תל-אביב, ונראה היה שעתידיה המוזיקלי סלול ותחום. נקודת המפנה התרחשה בעקבות ניתוח מורכב, שאילץ אותה לחשב מסלול מחדש. ההחלטה למה הארוכה, אשר לוותה בסיבוכים רפואיים, הולידה בה את הצורך לשנות כיוון ולעסוק רק במה שליבה הפץ. הצלחת והכאבים העזים באו וזר בית החוזה, שמנעו ממנה לנגן בכינור, חיזקו את החלטתה לנטוש את המוזיקה ולעבור לציור. היא נרשמה ללימודים במכון אבני התל-אביב, ולמדה שם אצל אמנים ישראלים בולטים ובהם אביגדור סטימצקי, יעקב וכסלר ורפי לביא.

הקשר בין מוזיקה לציור הוא עתיק וימן, ומופיע כבר בכתביהם של אמני הרנסנס. וסילי קנדינסקי, חלוץ האמנות האבסטרקטית במאה העשרים, שאף למוזג בין שתי האמנויות המרכזיות הללו. בתיאוריה שפיתח הוא הקביל בין צבעים לצלילים מוזיקליים, והעניק לכל גוון צליל ספציפי וכלי נגינה. ההיכרות העמוקה של ברעם עם המאפיינים המוזיקליים - צליל, קרמפוזיציה, טונליות והרמוניה - תרמה ליכולות הציור והרישום שלה, שתורגמו על ידה לאמצעי חזותיים של הלל, צורה, אור וצבע.

"יש קצב בתהליך הציור", אומרת ברעם. "מניחים את המכחול על משטח הבר או העץ, ומי ווסתים את המהירות של הנעת המכחול. הוא נע וזז על פני המשטח, וזה מקצב. עובדים כל הזמן עם מקצבים שונים. ברחיפות וברצף, ואז להירגע ולעבוד לאט. גם האור ביצירה שלי דומה לערך שנתנים להפסקות בכיצוע מוזיקלי. להפסקה של

הצליל ולאורך שלה יש ערך בפני עצמו. כציור יש כתמי צבע, וההפסקות הן נקודות האור."

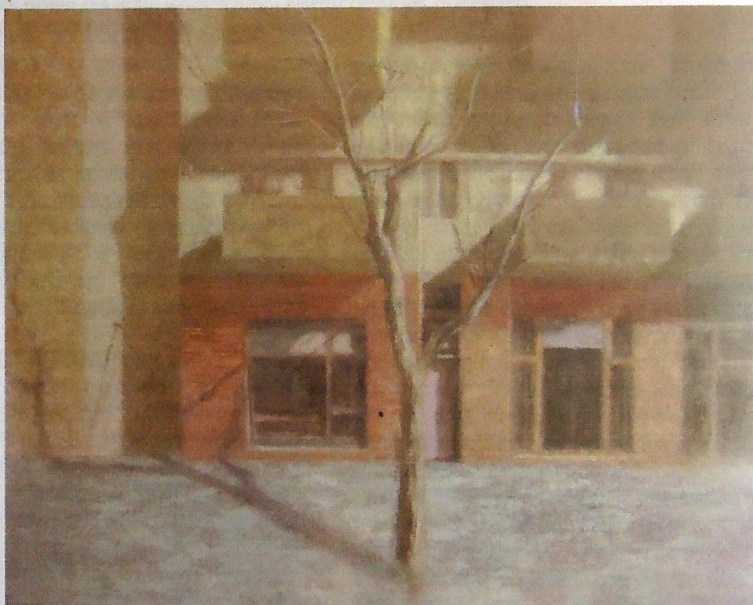
זיקתה לעולם המוזיקה נשתמרה גם בעקבות נישואיה לאברהם ברעם, יליד שווייץ ופסנתרן מחונן. הם נפגשו בעת לימודיהם באקדמיה למר זיקה. שני הסטודנטים הצעירים קבעו לנגן יחד סוגיה של שוברט ושם ניצתה האהבה. לאחר נישואיהם החלה סילביה לפתח קריירה של ציירת צעירה ומבטיחה, והציגה שתי תערוכות יחיד בבית האמנים בירושלים. היא התמקדה בסגנון מופשט, אבסטרקט אך הרגישה שמשוהו חסר. פגישה עם הצייר הנודע אביגדור אריכא גרמה לה ליצור מפנה חד לעבר הריאליזם. הצייר יש ראל הרשברג הדיריך וליווה אותה במעבר הזה, ועם השנים פיתחה ברעם סגנון אישי וייחודי משל עצמה.

נרמה היה שדרכה של ברעם סלולה, אלא שתלאות החיים העמידו אותה בפני אתגר כבד. למשפחת ברעם נולדו ארבעה ילדים, בהן שתי בנות עם צרכים מיוחדים, שגידולן היה משימה סבוכה וכבדה. ברעם מיקמה את הסטודיו שלה בתוך חדר קטן בביתם שברובע היהודי, ותמרגה בין המציאות היומיומית התובענית ובין האמנות. דווקא מתוך הקושי, היא התמסרה לציור ביתר שאת.

לאחר נישואיה החלה ברעם לשמור מצוות, בעקבות בעלה שחזר בתשובה. היא מתעקשת שאין לכך השפעה ישירה על עבודתה, אך קשה להתעלם מהאווירה המיסטית, ואולי אף דתית, המלווה את רישומיה וציוריה, לא רק בתיאור נרפים אלא גם בטבע דומם.

בציוריה וברישומיה מצליחה ברעם לתעד את האור המבליח מתוך מראות היומיום ועוטף את העיר. היא לוכדת את היופי, השקט והמסתורין החבריים בעומק מושאי יצירתה, ומעלה אותם אל פני השטח. ציוריה נובעים מתוך קשב פנימי, ענווה ורגישות, ומזמינים להתבוננות ממושכת ואולי אף מדיטטיבית. למי שיענה להזמנה, צפויה חוויה אסתטית ורוחנית. ●

התערוכה "עיר עוטפת אור" תוצג בגלריה רוטשילד בתל-אביב עד 1.7.2023

מתוך הסדרה פלורנטיין II, שמן על בד, 2023